

דרך עצב דרוש שלשה ועשרים

וכן דרשו ה"ה כ' כ' חייב ולא חייב ממש. נמלא דכספהכחוב מכנה ואומר כחייב היינו לומר לחין הנקמה כל כך בחזק וכדי בזיון וקוף חבל הכה היו ישראל מתרעמים ואמרו שהרעים הללו נגדו בה דמחחר שראו שהקב"ה לא ראה הוא בעלמו להצית אש בזיון ושלח למיכאל וגבריאל שילתו אש בזיון וראה שחסיס הנקמה ע"י שליח אש כן היה מן הדין שלא יהיה העונש במשפט חזק והס לא עשו כן אלא היו לה לחויבים ממש ולא לחויבים ועשו בהם משפט חזק וזו נגידת הרעים. שהרי הקב"ה כי חפץ חסד הוא לא ראה להנקם מהם בעלמו כי ה' רחום ה' וכדכתיב דמעעס זה בכל מקום שגלו שכינה עמם וכמאמרס ז"ל ושם ה' אלהיך את שבוך והשיב לא נאמר אלא ושם מלמד דהוא עלמו שב דכל מקום שגלו שכינה עמם ושנוי בניאים לדיק ונשע הוא :

דרך צדיקים דרוש ארבעה ועשרים

בתובות פרק הנושא. אמר ר' אלעזר עמי הארץ אינן היים לעתיד לבא אמר לו ר"י לא ניהא למרייהו דאמרת להו הכי אמר ליה מקרא אני דרוש כי מל אורות טלך כל המשתמש באור תורה אור תורה מהייה וכל שאינו משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו כיון דחוייה דקא מצטער אמר ליה רבי מצאתי להם רפואה מן התורה ואתם הדבקים בה' אלהיכם וכי אפשר לידבק בשכינה והלא כתיב כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אלא כל העושה פרקמפיא לת"ח והמהנה ת"ח מנכסיו כאילו מדבק בשכינה וכתיב היים כולכם אלמא ע"י דבוקן של ת"ח יובו לחיות ע"כ :

לא בנקום אחד ולא בשני מקומות נזינו שהפליגו רז"ל בעונש המחלל בהספדן של לדיקים לפי שקשה סילוקן כיום שנסחברו בו הלוחות. והנה המקון בכוחו מילר בלרתן כל ישראל עיקר הבכי והאנחה עשה בה מאמר על סילוקן של לדיקים. וכמאמר הכתוב עבשו בארץ שעריה חבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים חין תורה גם נביאים לא מלאו חזון מה' ישבו לארץ ידמו זקני בה ליון העלו עפר על ראשם וגו'. ורז"ל במדרש הם אמרו דמלכס ושריה היינו על הת"ח וכדכתיב בי מלכיס ימלוכו ובי שריס ישורו וכן קרא דיבשו לארץ ידמו זקני בה ליון דרשו אותו על הסנהדרין שהגלה נבוכדנצר על אשר החירו שבעתו של לדיקו כדאיתא בפ"ט דגדרים הרי שעיקר מה שהיה מלעטר מתרנן הביח והגלות היה על הת"ח שהלכו בגולה. ויש לדקדק במה שהקדים המקון לומר עבשו בארץ שעריה דמה ענין לזה עם מלכה ושריה בגוים דהיינו הת"ח שגלו. וזו קשה למה זה בכה על השערים ולא על כל בית המקדש שהרי ערו עד היסוד. עוד יש לדקדק בזאמרו חין תורה דאש הכוונה לומר דמאחר שהת"ח הלכו בגולה לא נשארה תורה מלמא דפשיטא היא ודברים הללו לא ניהו ליכתב. ורפי ז"ל פירש חין תורה חין בהם מורה הוראה. עוד קשה בסיפיה דקרא גם נביאים לא מלאו חזון מה' מה קשר לו עם הקודם. עוד יש לדקדק במה שחזר ואמר ישבו לארץ ידמו זקני בה ליון דהיינו הסנהדרין דמאחר שאמר מלכה ושריה בגוים שהם הת"ח למאי אלעריך לבכות על הסנהדרין בפני עצמם והרי הכל היו בכלל מלכה ושריה :

וגראה דיבא הכל לכלל יישוב עם מאי דאמרינן באיכה רבתי עבשו בארץ שעריה אמר רב הונא בשם ר' יוסי שערים חלקו כבוד לארון שנאמר שאו שערים ראשיכם לפיכך לא שלע בהם חייב אלא עבשו בארץ שעריה חבד ושבר בריחיה ע"כ. עוד נקדים מאי דאמרינן בפ"ג דמכות דף כ"ב כמה עפשא שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה דלילו בס"ת כתיב ארבעים יכנו ואחו רבנן ובלרי חדא. ללמד מזה דיותר ראוי לחלוק כבוד לת"ח יותר מס"ת. והקשו המפרשים דמסוגיא דקדושין דף ל"ג משמע דס"ת עדיף מת"ח וזה מדאיבעיא לן התם מהו לעמוד מפני ס"ת ואמרו ק"ו מפני לומדיה עומדין מפניהם